

Hier spreekt men Nederlands

Een leerling van het Cosmicus Montessori Lyceum (CML) te Amsterdam stapt naar de rechter omdat hij meent dat de school hem ten onrechte heeft verwijderd wegens overtreding van de schoolregels (Metro 4/2/2013).¹ De stichting Cosmicus heeft nauwe banden met Turkije en meer in het bijzonder met de islamitische Gülenbeweging, maar de school maakt deel uit van de Montessori Scholengemeenschap Amsterdam (MSA) en ontwikkelt zich tot een normale Nederlandse school voor allochtone én autochtone wereldburgers.

Welke schoolregels heeft leerling D. overtreden? Hij is in 2009 als vijftienjarige jongen van Turkije naar Nederland verhuisd en kwam vorig jaar september, na een internationale schakelklas en een havo-traject bij een andere MSA-school, in havo-4 van het CML terecht (Not Deleted 25/11/'12 en 1/12/'12).² Alras werd hij geconfronteerd met een ongeschreven schoolregel:³ hier spreekt men Nederlands, zowel tijdens als buiten de lessen. Hij sprak inmiddels vloeiend Nederlands, maar hij vond het een onredelijke eis dat hij zelfs buiten de lessen geen Turks mocht praten met Turkstalige schoolgenoten. Hij werd evenwel door de school onder druk gezet en tekende onder protest een op naam gesteld voertaalcontract.⁴ Toen hij tot driemaal toe op contractbreuk betrapt werd, is hij van school gestuurd.

Naar verluidt was er wel méér aan de hand. Hij is actief in de seculiere Federatie van Nederlands-Turkse Jongerenorganisaties en is een fan van Atatürk, de vader van het Turkse secularisme en nationalisme. Het is denkbaar dat de school hem liever kwijt dan rijk was. Maar afgezien daarvan rijst de ethische en juridische vraag: heeft de school hem mede op grond van contractbreuk mogen verwijderen?

1. Is een (al dan niet geschreven) gedragsregel redelijk?

Het lijkt me redelijk dat Nederlandse scholen alles in het werk stellen om te bevorderen dat hun leerlingen de Nederlandse taal onder de knie krijgen: niet alleen via de lessen Nederlands maar ook door hen onder te dompelen in een Nederlandse taalomgeving. In dat verband is het redelijk dat zij allochtone leerlingen krachtig stimuleren om ook buiten de lessen (in de pauzes, in de kantine, op de schoolterreinen) Nederlands te spreken. Een bijkomende overweging kan daarbij zijn dat het bevorderlijk is voor het opbouwen van een hechte schoolgemeenschap dat alle (autochtone én allochtone) leerlingen in het Nederlands met elkaar communiceren.

Anderzijds luidt artikel 30 van het Kinderrechtenverdrag:⁵ 'In de Staten waarin etnische of godsdienstige minderheden, taalminderheden of personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking voorkomen, wordt het kind dat daartoe behoort niet het recht ontzegd te zamen met andere leden van zijn groep zijn cultuur te beleven, zijn eigen godsdienst te belijden en daarnaar te leven, of zich van zijn eigen taal te bedienen.' Men zou daaruit kunnen afleiden dat de Onderwijsinspectie erop moet toezien dat allochtone scholieren (zoals leerlingen van Turkse en Marokkaanse herkomst) *niet gedwongen worden* zich buiten de lessen van de Nederlandse taal te bedienen.

In 2010 stelde het CDA in zijn verkiezingsprogramma (§3.1.8) voor, dat de school met alle ouders een toetredingscontract sluit:⁶ 'Het schoolcontract is een goed instrument om fatsoenlijk gedrag van ouders en kinderen jegens de school en medeleerlingen te bevorderen en de school te committeren aan goed onderwijs. Ouders en kinderen verbinden zich aan een aantal afspraken: op school wordt Nederlands gesproken, zij gaan verzuim en spijbelen tegen, en zij doen actief mee aan regelmatige oudergesprekken.'⁷ Naar mijn indruk wordt het contractmodel gekozen omdat men onderkent dat het om *morele* verplichtingen gaat die niet kunnen worden afgedwongen.

De gemeente Rotterdam toonde zich in 2010 eveneens voorstander van dergelijke schoolcontracten, waarbij het oudercontract van het plaatselijke Cosmicus College gememoreerd werd.⁷ Maar een clausule over Nederlands als voertaal was daarin trouwens niet opgenomen.

2. Mag je een afdwingbare schoolregel invoeren?

Toch zijn er, denk ik, heel wat scholen, die enige dwang uitoefenen om leerlingen te stimuleren ook buiten de lessen Nederlands te spreken. Zo kent het bovengenoemde Cosmicus College in Rotterdam tegenwoordig als formele, geschreven schoolregel: *Wij spreken Nederlands met elkaar.*⁸ En deze regel wordt ook gehandhaafd, want op 'ongepast andere taal dan Nederlands praten' staat na vijf overtredingen een lichte sanctie (nablijven). Vorig jaar kwam in België een Nederlandstalige basisschool in het nieuws waar veel Franstalige kinderen op zitten.⁹ Wie driemaal erop betrapt is dat hij of zij op het schoolplein Frans praat, moet nablijven: niet voor straf maar om te worden bijgespijkerd in de Nederlandse taal.

Meer in het algemeen vermoed ik dat scholen het aanvaardbaar vinden op het gebied van de voertaal een schoolregel in te voeren en daaraan ook lichte sancties te verbinden, mits deze een pedagogisch-didactische strekking hebben. Zware sancties zullen echter op grote weerstand stuiten.

3. Mag je sancties verbinden aan overtreding van een ongeschreven schoolregel?

Nulla poena sine lege: geen straf zonder wet. Dat is een basisbeginsel van de rechtsstaat. Je kunt iemand niet straffen voor het feit dat hij of zij geen Nederlands spreekt als dat niet formeel in geschreven schoolregels is vastgelegd. Zelfs niet als er grote belangen (zoals de aantrekkingskracht van de school voor autochtone ouders) op het spel staan. De school zal dus moeten kiezen of delen: een formele schoolregel invoeren (met het risico dat zij daarmee in strijd komt met het Kinderrechtenverdrag) óf aanvaarden dat sommige allochtone leerlingen in ongewenst gedrag volharden (hun moedertaal spreken buiten de lessen).

4. Mag je sancties verbinden aan niet-naleving van een individueel contract?

De weg die het CML jegens leerling D. heeft gekozen, een verbodsbepaling in een bindend individueel voertaalcontract, lijkt me juridisch zeer aanvechtbaar, aangezien leerlingen op die manier niet gelijk behandeld worden. Je kunt leerling D. niet aan een contract binden terwijl de andere leerlingen niet een soortgelijk contract hebben hoeven ondertekenen.

Wes Holleman

weblog onderwijs 6-2-2013

<http://www.onderwijsethiek.nl>

---

¹ <http://www.metronieuws.nl/nieuws/scholier-zondebok-na-gesprek-in-turks/SrZmbd!3QnzLrmt4ZwA/>

² <http://www.notdeleted.net/nl-van-Cosmicus-gestuurd.html> (25/11/2012);

<http://www.notdeleted.net/nl-Hetze-tegen-Cosmicus-leerling.html> (1/12/2012)

³ <http://www.msa.nl/Portals/0/CML/Downloads/Schoolregels%20CMI%202010-2011.pdf>;

<http://www.msa.nl/Portals/0/CML/Bestanden%202012->

[2013/word/RGL%20leerlingstatuut%20msa%20nov%202012.doc](http://www.msa.nl/Portals/0/CML/Bestanden%202012-2013/word/RGL%20leerlingstatuut%20msa%20nov%202012.doc);

<http://www.msa.nl/Portals/0/CML/Bestanden%202011-2012/PDF%20documenten/CML%20havo-vwo%20brochure.pdf>;

<http://www.msa.nl/Portals/0/CML/Bestanden%202012-2013/pdf-bestanden/2012%202013%20CML-schoolgids-web.pdf>

⁴ <http://www.notdeleted.net/nl-Hetze-tegen-Cosmicus-leerling.html>

⁵ <http://boes.org/un/dutun-c.html>

⁶ http://www.cda.nl/fileadmin/Upload/2010_docs/Verkiezingsprogram2010/CDA_VKPnieuw.pdf;

zie ook <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/schoolcontract>.

⁷ <http://www.jos.rotterdam.nl/smartsite.dws?id=1348>;

<http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/ouderparticipatie>

⁸ <http://www.cosmicuscollege.nl/algemeen/schoolgids.html> (p. 42-45)

⁹ <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/taalstrijd-op-het-schoolplein>